

11-S: el patriotisme i la manca d'esperit crític

El rol adoptat pels mitjans de comunicació va primar el consol a la població, descuidant-ne la visió crítica. Tant Internet en general com els blocs en particular van aprofitar l'ocasió per mostrar el seu enorme potencial.

Clara Calbet Fotos: Newseum

Portades de diferents mitjans nord-americans del 12 de setembre del 2001.

Fins al 10 de setembre de 2001, els Estats Units es creien impenetrables. Els nord-americans se sentien segurs, convençuts que la seva nació no corria cap perill. Però només era una sensació il·lusòria. Els serveis d'intel·ligència dels EUA van fracassar en la prevenció del risc que, de fet, hi havia, i tampoc van donar-lo a conèixer. Els mitjans també van fallar, en ignorar les veus d'alerta, i van contribuir a crear una falsa sensació de seguretat. Enmig d'aquest clima, els atacs de l'11-S a Nova York, Washington i Pennsilvania van suposar un cop molt fort per a la ciutadania nord-americana, que va quedar perplexa i traumatitzada davant la tragèdia.

Els mitjans de comunicació nord-americans van tenir un paper decisiu tant aquell dia com les setmanes i mesos posteriors. De seguida, van activar tot el seu potencial per oferir una cobertura ex-

Les televisions es van autocensurar i no van mostrar ni morts ni ciutadans saltant de les torres en flames

haustiva malgrat les complicacions. Xavier Mas de Xaxàs, aleshores corresponent de *La Vanguardia* a Washington, recorda que “hi va haver molt de caos. Totes les fonts que solíem consultar via telefònica van quedar anul·lades per la

dificultat d'establir-hi comunicació”. El corresponent de la COPE a Washington, Juan Fierro, va trobar-se amb les mateixes complicacions. Fierro, que va estar setze hores en directe, destaca “la rapidesa amb què van reaccionar els mitjans nord-americans, (...) en part, gràcies als mitjans tècnics amb què compten”. En la cobertura del mateix dia 11, elogiada per ciutadans i estudiosos, les televisions dels EUA van decidir, de manera independent encara que unànime, autocensurar les imatges de morts i de persones tirant-se des de les torres. Després, la premsa del país i bona part de la internacional va afegir-s'hi.

La societat nord-americana va interpretar-ho com un atac a la nació i va aflorar un fort sentiment patriòtic. Periodistes i els mitjans van adoptar també aquest patriotisme i a la missió d'informar van afegir, orgullosos, la de donar consol a una societat destrossada. El patriotisme, però, no es limità a incorporar la bandera nord-americana als logots de les cadenes i els

rotatius, i als pins que lluien els reporters, sinó que, tal com apunta el periodista argentí resident als Estats Units, Silvio Waisbord, al llibre *Journalism After September 11*, “va excloure la possibilitat de criticar l'administració Bush” i fins i tot simplement “de plantejar qüestions sobre l'11-S i les seves seqüeles”. Les poques veus crítiques van ser silenciades i van patir represàlies. Els periodistes, gens escèptics, no demanaven

Una amenaça anomenada LSSI

Des que era un avantprojecte de llei, l'LSSI (Llei de Serveis de la Societat de la Informació i de Comerç Electrònic) va posar en estat d'alarma tant internautes com periodistes, advocats i oposició política. Criticaven el risc que suposava per a la llibertat d'expressió i, per tant, d'informació. Destinada inicialment a regular el comerç a Internet, la proposta també incloïa el subministrament d'informació a la Xarxa, és a dir, convertia la informació en una simple mercaderia altament regulada. El temor s'estenia a la possibilitat que no només jutges, sinó també l'Administració, pogués actuar contra les publicacions digitals.

proves. A més, els experts consultats es limitaven, tal com assenyala Robert McChesney al llibre citat anteriorment, a "les comunitats militars i d'intel·li-

gència i els seus partidaris, amb clars interessos en la imposició de la solució militar", que ni tan sols es va qüestionar. Per a McChesney, la cobertura de la guerra a l'Afganistan va ser propagandística. Com a exemple, la CNN, que en va oferir dues versions: una, crítica, per a l'audiència internacional; i, una altra, endolcida, per als Estats Units.

LA XARXA, CLAU

A part de la televisió, molta gent, assedegada d'informació, va recórrer a Internet, i des de les primeres hores, els webs dels mitjans de comunicació van

La crítica va desaparèixer dels mitjans, que no qüestionaven l'actuació de l'Administració Bush

quedar col·lapsats. Els internautes també buscaven contextualització, així com constància que amics i familiars estaven bé. Tot plegat, va fer que es creessin nous webs i se'n transformessin altres (tant d'empreses com de particulars), on es van publicar relats de testimonis i imatges que "proporcionaven més informació i context del que els mitjans estaven oferint", tal com afirma el

Arran d'aquells fets, els blocs i iniciatives ciutadanes a Internet van mostrar tot el seu potencial

periodista Dan Gillmor a *We the Media*. Mentre que els mitjans tradicionals no van aprofitar tot el potencial d'Internet, sí que ho van fer les iniciatives ciutadanes i els blocs. Va ser, segons Gillmor, quan va començar una democratització de la informació, que deixava de ser exclusivitat dels mitjans.

A partir de l'11-S, molts governs van ex-

Segons la Federació Internacional de Periodistes, les lleis antiterroristes amenacen la llibertat de premsa

tremar les lleis antiterroristes fins al punt d'amenaçar la llibertat de premsa. La Federació Internacional de Periodistes alerta que, deu anys després, la professió pateix una vigilància extrema que sovint fomenta l'autocensura.

També va passar...

- El 16 de gener, el director de TeleMadrid, Silvio González, va dimitir a petició del president de la Comunitat, Alberto Ruiz Gallardón, per l'emissió d'un reportatge sobre la violència al País Basc.

- El 9 d'abril, el CAC va obrir l'Oficina de Defensa de l'Audiència amb l'objectiu d'assessorar els usuaris i recollir queixes i reclamacions.

- El 23 d'abril, van aparèixer tres nous canals de televisió: Flaix TV, Cittytv i el K3 (TVC).

- El 15 de maig, ETA va ferir greument el periodista Gorka Landaburu. Nou dies després, assassinava Santiago Oleaga, director financer del *Diario Vasco*.

- Redactors, fotògrafs i càmeres van ser agredits per la policia en els adarulls d'una protesta antiglobalització a Barcelona celebrada el 25 de juny.

- Al setembre, TVC va inaugurar coresponsalia a Jerusalem amb Esteve Soler al capdavant.

- Grups de periodistes van denunciar, el 10 d'octubre, que Enric Sopena, Maria Antònia Iglesias i Julia Navarro no participarien en les tertúlies d'Onda Cero per les pressions del govern d'Aznar.

- El 8 de novembre, va tancar el rotatiu *Diario 16*. L'expedient de regulació d'aquest mitjà va deixar al carrer 118 treballadors.

- El 19 de novembre, va morir a l'Afganistan el periodista d'*El Mundo* Julio Fuentes arran de l'atac d'uns guerrillers a un comboi de periodistes.